

ELŐSZÓ

Ebben a kiadványban etnokulturális kapcsolatokkal foglalkozó, valamint nyelvi, nyelvpolitikai, irodalomtudományi, néprajzi tematikájú írásokra lel a Tisztelt Olvasó. A fennállásának 60. évfordulóját ünneplő Magyar Filológiai Tanszék előtt tisztelgünk, kötetünk az ebből az alkalomból 2023 májusában megrendezett *Nyelvi, irodalmi, etnokulturális kapcsolatok a Kárpát-medencében: múlt, jelen és jövő* nemzetközi tudományos konferencia anyagait tartalmazza.

1963. szeptember 1-jén indult meg a magyar nyelv és irodalom szakos tanárképzés az akkori Ungvári Állami Egyetemen. Lizanec Péter professzor vezetésével az első ötven évben az oktatás minőségének biztosítása mellett egy- és többnyelvű szótárak, nyelvjárási atlaszok, irodalmi antológiák, mesegyűjtemények, iskolai tankönyvek és társalgási könyvek jelentek meg. A jelenlegi tanszékvezető tevékenysége során pedig az új, magyar-angol szakon megkezdődött az ukrán anyanyelvű diákok képzése is. A Magyar Filológiai Tanszék tanárai mindig fontosnak tartották, hogy diákjaikat kutatói, tudományos pályára is felkészítsék. A hallgatók kutatási témái jellemzően kárpátaljai vonatkozásúak, bizonyítván a magyar nyelvhez, irodalomhoz való hűséget, és a haza, a szülőföld iránti szeretetet.

Ungváron a Magyar Filológiai Tanszék fennállásának, és ezáltal a kárpátaljai magyar nyelvű felsőoktatás történetének 60. évfordulóját ünnepli. A tanszék háromnapos eseménysorozattal készült 2023. május 16 és 18 között, melynek megnyitóját az ungvári Ilko Galériában tartották.

A konferenciára az Ungvári Nemzeti Egyetem Rektori Hivatalának dísztermében került sor 80 résztvevővel. A teljes napi plenáris előadásokat élőben közvetítettük. Másnap a szekcióelőadások az egyetem épületének különböző termeiben folytatódtak. Ezzel párhuzamosan a magyarországi meghívottak könyvbemutatókat és az összegyűlt iskolai tanárok számára tanári továbbképzést tartottak a legújabb magyarországi tankönyvekről. A két nap alatt összesen 40 előadást hallottunk, ezek anyagaiból jelentetjük meg a konferencia címével megegyező konferenciakötetünket.

Különköszönet jár támogatóinknak, a Bathlen Gábor Alapnak, az MTA Domus 2023 kiadvány-megjelentetési támogatásának, valamint a Kárpátaljai Magyar Akadémiai Tanácsnak az anyagi támogatásért. A helyi média munkatársai segítségével is hálásak lehetünk. Továbbá az Ungvári Nemzeti Egyetem vezetésének, tanári közösségének, akik nyomon követik és támogatják mindennapi munkánkat, és természetesen a rendezvényen megjelent valamennyi résztvevőnek, kötetünk szerzőinek is. Megkülönböztetett köszönet illeti Prof. Dr. Kásler Miklóst, a Magyarságkutató Intézet főigazgatóját, miniszterelnöki biztost, valamint Dr. Szili Katalin miniszterelnöki főtanácsadót, akik készséggel elvállalták ünnepi konferenciánk fővédnökségét.

A konferencián elhangzott előadások a *Закарпатські філологічні студії / Transcarpathian Philological Studies* című nemzetközi rangjelzésű szakfolyóirat külön köteteként jelennek meg elektronikusan az MTA Domus 2023 kiadvány-megjelentetési támogatásának köszönhetően.

Ungvár, 2024. március 20.

Zékány Krisztina,
az Ungvári Nemzeti Egyetem
Ukrán-Magyar Oktatási-Tudományos Intézet
Magyar Filológiai Tanszékének vezetője, a kötet szerkesztője

ПЕРЕДМОВА

У цьому виданні, шановні читачі, ви можете ознайомитися з працями, присвяченими етнокультурним відносинам, проблемам соціолінгвістики, літературознавства та етнографії. Публікацією ми віддаємо належне кафедрі угорської філології, яка святкує своє 60-річчя. В окремому томі зібрані матеріали міжнародної наукової конференції «Мовні, літературні, етнокультурні зв'язки в Карпатському басейні: минуле, теперішнє і майбутнє», що відбулася з нагоди ювілею кафедри в травні 2023 року.

Підготовка вчителів угорської мови та літератури розпочалася 1 вересня 1963 року в тодішньому Ужгородському державному університеті. Під керівництвом професора Петра Лизанця впродовж перших п'ятдесяти років були видані численні одномовні та багатомовні словники, діалектні атласи, літературні антології, збірки оповідань, шкільні підручники, методичні посібники, розмовники тощо й забезпечена, разом з тим, висока якість підготовки педагогічних кадрів. Під час діяльності нинішнього завідувача кафедри започатковано навчання україномовних студентів на новому угорсько-англійському відділенні. Викладачі кафедри угорської філології завжди вважали за необхідне готувати своїх студентів не лише до педагогічної діяльності, а й до наукової та науково-дослідницької кар'єри. Тематика студентських досліджень зазвичай пов'язана із Закарпаттям, що є свідченням відданості угорській мові та літературі, любові до рідного краю та Батьківщини.

Відзначаючи 60-річчя заснування кафедри угорської філології в Ужгороді, відтак, маємо нагоду відсвяткувати й знаменну дату в історії угорськомовної вищої освіти на Закарпатті. Кафедра підготувала триденну низку заходів, відкриття яких пройшло в «Галереї Ілько» в Ужгороді 16 травня 2023 року.

Конференція відбулася в залі урочистих подій ректорату УжНУ й зібрала 80 учасників. Пленарні доповіді, проголошені впродовж першого дня роботи конференції, транслювалися в прямому ефірі. Протягом наступних двох днів у різних приміщеннях корпусів університету тривали секційні засідання конференції. Паралельно угорські гості провели презентацію подарованих ними кафедрі книг та курси підвищення кваліфікації з питань викладання за новітніми угорськими шкільними підручниками для присутніх закарпатських учителів-словесників. Упродовж трьох днів роботи ми заслухали загалом 40 доповідей, матеріали яких публікуємо окремим виданням від назвою, ідентичною назві конференції.

Особлива подяка нашим гарантам, Фонду Батлена Габора, МТА Domus 2023 та Угорській вченій раді Закарпаття за фінансову підтримку. Ми також хочемо висловити вдячність за допомогу місцевим медійникам, керівництву та викладацькій спільноті УжНУ, які слідкують за нашою щоденною роботою та підтримують її, і, звичайно ж, усім учасникам конференції та авторам цього видання. Особлива подяка професору доктору Міклошу Кашлеру – Генеральному директору Інституту угорської науки, Повіреному прем'єр-міністра Угорщини, та доктору Каталін Сілі – Головному раднику Прем'єр-міністра, які охоче погодилися стати кураторами нашої урочистої конференції.

Доповіді, виголошені на конференції, опубліковані в електронному вигляді як окремий том всесвітньо відомого журналу *"Закарпатські філологічні студії / Transcarpathian Philological Studies"* завдяки публікаційній підтримці МТА Domus 2023.

Ужгород, 20 березня 2024 року.

Зикань Христина,
завідувач кафедри угорської філології
Українсько-угорського навчально-наукового інституту
Ужгородського національного університету, редактор збірника